

Grannäs skogsfinska kulturarv

1613 – 2002

**Dokumentation av platser, händelser och
övriga uppgifter om skogsfinska byn Grannäs, Alfta socken.
Ovanåkers kommun, Gävleborgs län**

**Projektarbete för 5-poängskursen "Det skogsfinska kulturarvet"
Mitthögskolan i Härnösand 2002
Kjell Söderlund, Bollnäs
Handledare Maud Wedin**

Innehåll och disposition

Utgångspunkt för arbetet	2
Bakgrund – Varför flyttade skogsfinnar till Grannäs	3
Kulturförflyttning	3
Grannäs historiska bakgrund	5
Gårdarna och byn	6
Allmänt om Grannäs	7
Västra gården, Grannäs 2, Anders Mats	8
Väster om Anders-Mats och Pelles	8
Berättelser och egna iakttagelser	9
Östra gården, Grannäs 1, Jonases	13
Limans	14
Par-Mats	16
Bergsåkrar	17
Mejners	18
Ymmeråsens fäbod	19
Sjön Grannäsen	21
Övrigt	23
Avslutning	24
Källor	25
Bilaga: Kartor samt lista över ref. lämningar	26

Utgångspunkt för arbetet

Under de år jag intresserat mig för skogsfinsk kultur har jag mängder av gånger träffat på orden; tänk om NN levat, då hade han/hon vetat/kunnat berätta hur det var!

Man är alltid för sent ute för att fånga människornas liv i gången tid.

Min ambition med detta arbete är alltså att berätta vad *jag* vet om Grannäs. Min redovisning lutar sig inte mot tidigare kända källor utan är mer slutsatser med anledning av vad jag fått mig berättat och vad jag själv upptäckt i kombination med källor som stödjer dessa muntliga uppgifter och mina egna fysiska efterforskningar på plats. Exempelvis kan jag i Krigsarkivet se att det funnits soldater bosatta i Grannäs och att jag samtidigt har uppgift från en sagesman att en åker kallas "Knektalappen", ja då är det uppgifter jag vill para ihop och belägga. Min ambition är alltså inte att redovisa *allt* jag vet via skrivna och oskrivna källor. Det är snarare så att dessa källor kommer att få ett mervärde genom denna enkla vardagliga redovisning av det som inte finns i kända källor sedan tidigare.

Det mesta är alltså väldigt småttigt, det blir ju så när man söker det vardagliga, det som "vanligt folk" berättar för en mer eller mindre "oknuk främling". Jag har aldrig bott där själv, har inga släktband med mina informatorer, har heller aldrig haft mitt arbete i Grannäs.

De gamla bilderna vill jag förmedla just beroende på att de är gamla och mycket svåra att återigen samla ihop för framtidens forskare.

Geografiskt begränsas arbetet av gränser beskrivna i insyningsbrevet från 1619 (se nästa sida). Det är ingalunda utfört en systematisk "skanning" av markerna, jag beskriver bara det jag vet och har kunskap att bedöma fram till idag. Det mesta är faktiskt kvar att göra!

Längst bak finns en bilaga med kartor samt listor som refererar till siffrorna i texten inom parentes.

Källförteckningen över tryckta och otryckta källor finns längst bak. Jag hoppas att detta arbete skall inspirera till vidare källforskning i ämnet!

Bollnäs juli 2002

Kjell Söderlund

070 697 4528

kjell.soderlund.bollnas@telia.com

Uppsatsförfattaren med sin fältassistent

Bakgrund - Varför flyttade skogsfinnar till Grannäs?

Sverige och Finland var ett rike fram till ”den stora ofreden”, kriget 1809 mot Ryssland, där Sverige förlorade Finland. Finland administrerades på svenska från tidig medeltid medan folket talade finska, ett **finsk-ugriskt** språk som förenar folkslag österifrån. Från öster kom även stor del av folkets kultur med svedjande av markerna som utmärkande drag i odling av skogsmark¹.

Under tidigt 1500-tal uppkommer en teknik i Finland som innebar att man fällde stor granskog (huvudsakligen) och besådde marken med en speciell rågtyp, **svedjeråg**. Svedjetekniken kallas **huuhta** och kan ge tusenfalt igen per sått frö! Som jämförelse kan sägas att ett vanligt åkerbruk gav 4 – 6 gånger kornet. De stora skördarna lockade människorna mot marker med stora granskogar, det inre av Finland i **Savolax och Norra Satakunta**. Skogarna förbrukades runt boplatserna och nya generationer sökte sig allt längre bort för att tillämpa tekniken. Det uppkom på så sätt en **”överbefolkning”** i lämpliga skogsmarker i senare delen av 1500-talet.

Finland hade ett utsatt läge mellan moderlandet Sverige och Ryssland i öster. Den svenska **armen** utövade press på folket, speciellt vintertid, när de inte krigade. Folket var till stor del underställda **adeln** i beskattning och på andra sätt, dessa orsaker samt det faktum att lämplig **skogsmark** alltmer blev en **bristvara** gjorde att erbjudande om 6 skattefria år i Sverige lockade.

Migrationen av skogsfinnar startar på **1580-tal** och pågår som sammanhållen rörelse till **1640-tal**. De flyttvägar man huvudsakligen kom gick via Åland, Gävle och in i **Gästrikland**. Därifrån spreds sig nya familjer upp i Hälsingland. Från Gästrikland kom de upp i Hälsingland via ådalgångarna, Testeboån, Jädraån osv. Den totala skogsfinska migrationen omfattade stora delar av Sverige.

Man får tänka sig att de nya familjer som kom hade nära kontakt med redan etablerade släktingar och gamla f.d. bybor ”hemma i Finland” Man hade säkerligen bra kontroll på de marker man sökte sig till. Exempelvis finns det flera förmodade samband mellan folket i Rönnbacken (Ockelbo) och de som fick nedsättningsbrev på det några mil norrut liggande Grannäs.

Kulturförflyttning

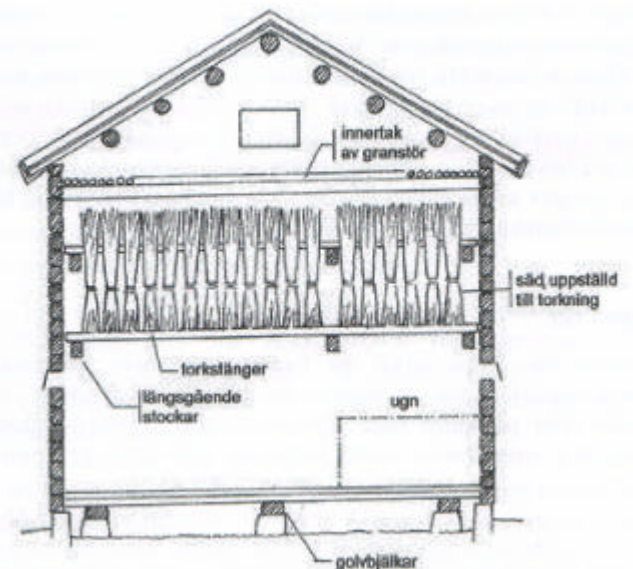
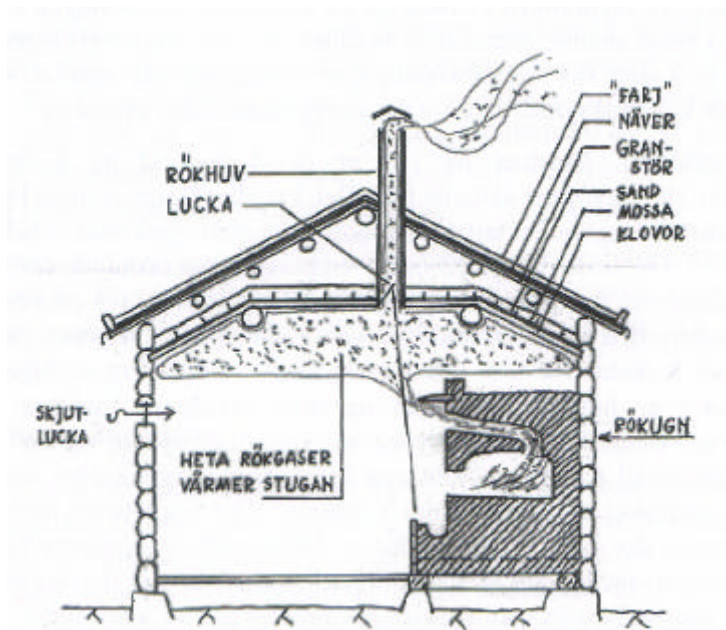
Utmärkande för kulturen var den redan nämnda huuhta-tekniken, men man förde även med sig andra kulturdrag, utmärkande för skogsfinska kultur. **Rökugnen** är en sådan. Utmärkande för alla rökugnar är att de **saknar skorsten**. Röken (och värmen) går ut i rummet varifrån den ventileras bort på olika sätt. Ugnen kunde grundläggas direkt på mark men även på timmer.

Ugnen kan indelas i åtminstone två huvudutföranden, **kallmurad rösugn** samt **murad för rent bostadsändamål**. Rösugnen består av knytnävstora, eller större, stenar inpassade så att det bildas en stor eldstad underst och sedan ett rejält röse av sten ovanpå. Den användes huvudsakligen i bastu och i ria. Ugnen är upp till meterhög och har speciellt utvalda stenar som tål stark värme utan att spricka och därmed riskera att ugnen raseras.

¹ Huvuddelen av kapitlet bygger på uppgifter ur kursboken FINNSAM 2001

Den murade rökugnen kan variera i måtten men är generellt ca två gånger två meter och ca två meter hög. Den är murad med lerbruk, ut- och invändigt klenad med putsbruk. Eldstadsöppning och ugn liknar en gammaldags bakugn.

Rökugnen erbjöd många fördelar. I bostaden, **rökstugan**, räckte det att elda en gång per dygn även under vintern. Det stora stenmagasinet höll **värmen** och var samtidigt **spis** för all sorts **matlagning**. När ugnen eldades sprutade formligen både eld och rök ut i rummet. Röken samlades under taket och nedre nivån på röken reglerades med inkommande luft balanserad med en skjut alt draglucka i innertaket som i sin tur ledde röken över husetsnock via en trätrumma. Man upplever inga speciella obehag av att vistas i rummet, röken besvärar inte och den sätter sig inte i kläderna på det sätt man skulle kunna förmoda. I en rökstuga finns det ingen ohyra, fukt eller mögel.

Rökstuga

Ria

Ritningar av Arne Östman ur Finnsams bok; Det skogsfinska kulturarvet, 2001.

Rian användes för att torka hela kärvar av säd. Den har en rösugn klenad för att gnistor inte skall tränga igenom, trägolv som användes för tröskning när torkningen var klar efter ett par dygn samt en mellanbotten av röör där kärvarna stacks ner tätt, tätt. Det är en hög timmerbyggnad där röken från ugnen söker sig ut i springor och upptill liggand öppningar. Ritorkad säd hade högre kvalité än annan säd, troligen beroende på att den saknar mögelsporer.

Bastun är en liten timmerbyggnad med rösugn, trägolv, troligen liggande på mullbänk, och isolerat innertak med trätrumma som kan leda bort röken när bastun är färdigeldad efter ett par timmar. En svartbastu är hälsosammare än en "vit" bastu, med skorsten eftersom röken desinficerar hela rummet.

En **basta**, som det talas om i texten längre fram, är en liten, låg byggnad med rösugn och med lavar utefter sidorna för torkning av sädeskorn. Det finns alltså inte hela kärvar som i rian.

Bastan är en företeelse som användes i svensk bondekultur. Den användes inte som bastu. Vid Häsbo på Alfta finnskog finns en basta bevarad i fäbodkultur.

Tidigare sade vi **svedjefinnar**, man har numera övergått till att kalla gruppen för skogsfinnar eftersom deras näringsfång vad vida större än enbart svedjebruk. **Åkerbruk** var med redan från början genom att staten krävde minst tre ha vid insyn av torpen efter frihetsåren. **Boskapsskötsel** var av stor betydelse eftersom man då kunde ta tillvara svedjelandets uppväxande gräs och sly för produktion av mjölk, ost, ull, olika fetter, hudar och kött. **Fiske och jakt** var av stor betydelse även det för näringsfånget. **Hantverk** av olika slag, **näver och smide** är av tradition stora finska hantverk. Pomoruniversitetet i Arkhangelsk beskriver i sin skrift "Vårt kulturarv" näverkärl som kärl att förvara flytande färskvaror i beroende på att de då håller sig betydligt bättre. Detta återstår kanske att empiriskt bevisa men det ger oss onekligen nya tankar om gammal teknik. Smeden, återigen, finns som central gestalt i finska nationaleposet Kalevala och man kan som praktiskt exempel på skogsfinsk smideskonst peka på bössmedjan vid Fågelsjö gammalgård. En smedja fanns vid varje etablerad finngård.

Den skogsfinska kulturen har tillfört tekniker både för näringsfång och hushåll speciellt anpassade till klimatet och odlingsförhållandena i Grannäs, 400 m över havet.

Grannäs historiska bakgrund

Den 5 november 1613 fick finnarna Knut och Lars Gustaf II Adolfs nedsättningsbrev undertecknat vid kungens besök i Kopparberget. Många skogsfinnar fick sina nedsättningsbrev den dagen och den veckan. Torpen fick 6 år skattefrihet och insynades 1619. Själva insyningsbrevet är inte återfunnet men Lantmätaren Lindenberg återger det vid sitt arbete i Grannäs 1751 – 52. **Sålunda**²:

*Grannäs 2:ne kronohemman, är enligt Glorwyrdigst i åminnelse Höst Sale Konung Gustaf Adolph öpne patent och tilstädielse af den 3:e november 1613 anlagde af **Knut Pädersson** och **Lars Hindersson** opå krono allmänneingen Nordan Grannäs siön i Alfta sochn emot 6 års frihet med wilkor, att theras barn och efterkommande skulle wara närmast beholla samma torpstäder för årligskatt lika som annan skattejord. Sedan när frihets åren ute woro hafwa tåwarande krono Befallningsman samt underlagman i Hellsingeland Lars Larsson och Lars Kiellbiörsson, tillika med 12 uthärads män d. 26 September 1619 skattlagt berörde Torp til 2 ? hwartera, samt afrösat.*

Thesse torp äro ifrån nästa köpstad Söderhamn 8 mil, ifrån Dalfors Bruk 4 mil och ifrån sochnekyrkan 2 mil i södern belägen. Bebos nu för tiden af Bönderne Matts Mickelson och Jon Jonsson hvars ägor och lägenheter äro til följe af wällofl. Lands Höfdinge ämbetets resol. d. 8 Junii thetta år Geometrice aftagne och beskrefne samt til storlek och godhet befundne som följier nembl.

Åkern består merendels af grund och stenig Moblandad sandjord, hwar af hälften besädes och hälften årligen trädes.

Skog til thesse hemman är år 1619 d. 26 September af en Loflig Syne commission tilärkiänd, neml. at thesse Torp skulle hafwa sin skog ifrån Torpen och wäster i winterwägen östan wid Stafstiernen och norr ut til Stijbäcken, öster ut til Bållnäs Sochne rå.

Den karta som utarbetades 1751-52 finns i slutet av arbetet³.

² Renskrivet av Maud Wedin

³ Original på LMV, Gävle

Grannäsbyn omges av **fäbodvallar**, Östra Grannäs samt Västra Grannäs (Öster och Västerboene). Fäbodarna är äldre än finnbosättningarna som ledde fram till byn Grannäs. Sockenrån Alfta–Bollnäs, tillika kommungränsen Bollnäs–Ovanåker, bildar östra avgränsningen. Äldre bosättningar än fäbodar är okända för mig.

Byn har naturligtvis påverkats av **lagstiftning** på olika sätt. **Svedjeförbuden** förändrade livsvillkoren på ett drastiskt sätt, boplatser och odlingsplatser flyttades. Under 1700-talet var det flera mycket stränga vinterperioder vilket även det satte sina spår. Bland annat övergavs en av gårdarna 1742 när husfadern rymde från hustru och barn. Den återbesattes 1746 med 8 frihetsår för skatterna.

Bruket i Annefors startade 1780-tal vilket kom att drastiskt påverka Grannäsborna. Möjligheten att få inkomst på kolning, frakter och som dagavlönad var frestande. Samtidigt blev man beroende av och kunde nyttja brukshandeln för olika inköp att avräkna mot ”inkomsterna”. Det var inte så ovanligt att man blev skyldig en slant vid årets slut.

Vid mitten av 1800-talet började **skogen att få värde**, en situation man inte var van vid att hantera och som inte alla gånger ”berikade” byns folk. Gårdar bytte ägare, man flyttade och gårdarna blev **arrendeställen** under en period.

Gårdarna och byn

Enligt sägnen som delgivits mig⁴, så var det två bröder som tog upp gårdarna. En annan sägen säger att det var adelsmän som flydde från Finland och tog upp Grannäs! Kan det finnas en uns av sanning i sägnerna?

Om man rent hypotetiskt utgår ifrån sägnerna så ger efterforskningar följande möjliga svar.

Till Ruovesi (10 mil N om Tammerfors) kom på 1550-talet släkten Pekkainen. Efter att först ha slagit sig ner på ett ställe ansökte Påvel Pekkinen hos adelsmannen Axel Kurk om att få slå sig ner på hans mark 10 km sydväst om Ruovesi⁵. Släkten tog där upp en gård som kom att heta Pekkala efter dem. Släkten bodde där i tre släktled men råkade i ”manskada” för grannen Per Jäminki under en kyrkfärd. Man tvistade om Majanemi ägor samt fiskevatten med denne Per. Han dräptes (?) av bröderna Knut och Pål Pekkainen och efter det ansattes de så hårt av Jäminki-grannarna att de inte tordes bo kvar utan flydde sin kos⁶! Detta torde ha hänt 1606 – 1610. Jag har inte kunnat finna någon rannsakan inför tinget men flera tecken tyder på 1600-talets första årtionde. I denna lilla redovisning har vi både adelsmän och bröder som stämmer in på sägnen! Knut fick kungligt nedsättningsbrev 1613, en Pål bor och skattar i Grannäs tidigt 1600-tal och även en annan man av Pekkainensläkten, som försvann från Ruovesi ungefär samtidigt, återfinns till namnet i Grannäs; Mats (Persson). Han var troligen knekt (till 1606-7) och folk i Alfta ville ha honom till knekt även där. Men Mats gick till Gustav II Adolf (1615) som förmanade lagmannen i Hälsingland att ta till vara Mats intressen!

I Ruovesi är släkterna Pekkainen och Makkoinen förekommande under slutet av 1500 och i början av 1600-talet. Rönnbacken på Ockelbo finnskog hette Pekkala på finska och Abborrgården i Bingsjö togs upp av en Makkoinen, både uppgifterna enl. Gottlund. Knut Carlsson som tog upp Abborrgården kom från Grannäs och var barnbarn till grundaren Knut samt hade en mor som hette Ingrid Pålsdotter, samma namn (Pål) som grundaren av

⁴ Informant: Göte Söderlind f. 1926 i Grannäs m.fl.

⁵ H.A.Aminoff: Kapitlet om Satakunta, Pekkala.

⁶ Protokoll från Urtima ting 1647 ang. Pekkala ägor. Riksarkivet, Helsingfors

Rönnbacken! Någonstans hänger det ihop, speciellt om man beaktar att en son kunde bära både mor och/eller farsnamnet som efternamn! Pekkainen eller Makkoinen i detta fall.

Det är svårt att med nuvarande underlag ”bevisa” det ena eller det andra och namnen Knut, Pål och Mats är vanliga vid den här tiden. Släkterna tvistade med Jäminki om mark och vatten. Hans förnamn, Per, förekommer inte alls i Grannäs trots att det var ett vanligt namn även det! Framtiden kommer att ge oss svar!

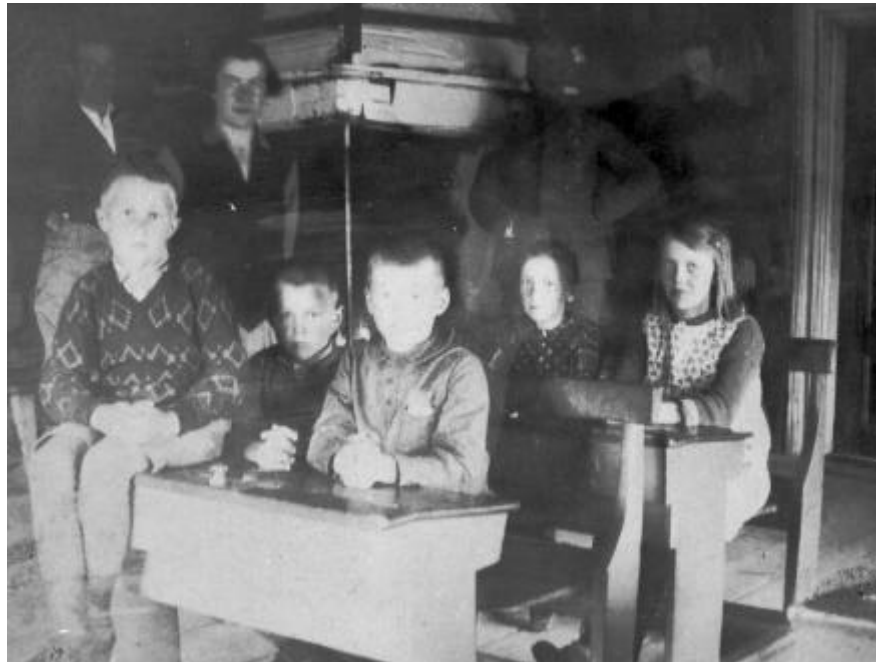
Allmänt om Grannäs

En förbryllande sak är den karta **Olof Tresk** ritade 1639. Han lägger gårdarna på varsin sida av sjön Grannäsen. I synebrevet ovan står att båda låg på norra sidan av sjön. Det får tills vidare gälla även för mig!

Väg till Grannäs byggdes först 1947. **El** finns det fortfarande inte trots att det är många fritidsboende och en kvinna **fast boende**, i ”Vallvaktargården” Knuters vid Västra Grannäs. Forvägar har funnits åtminstone mot Alfta och mot Långbo i Bollnäs. Den mot Långbo motsvaras av **Finnskogsledens** sträckning fram till Gäddjärnskojan.

”Knuters Per” höll **affär** i Knuters under en period, troligen på 1930 –talet.

Den första **telefonen** var det fyra abonnenter på, man kunde höra varandra eftersom det var *en* linje. Ledningarna satt i växande träd.

*Fotot visar skolbarnen
på Anders Mats*

På 1920 talet till 1936 var det **ambulerande skola** under sommarmånaderna, fram till i september.

Naturligtvis var barnen lediga över skörden!

Västra gården, Grannäs 2, Anders-Mats

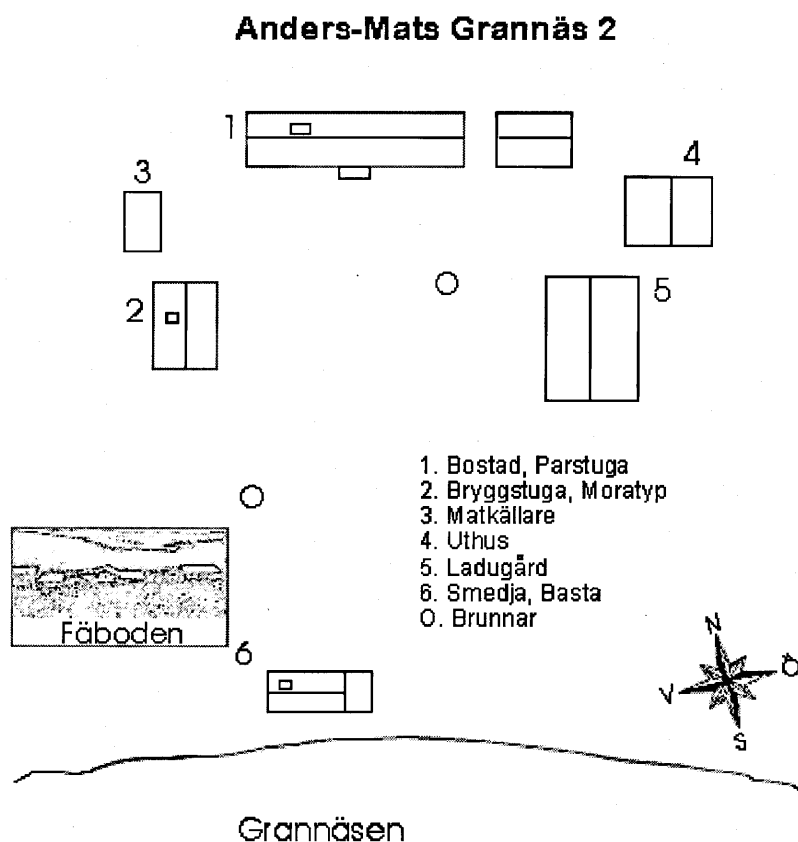
Gården bär namn efter Anders Matsson, f. 1746 i **Bingsjö**. Han flyttade till Grannäs 1768. Hans farfars far, Carl Knutsson, kom från Grannäs. Carls far Knut tog upp gården och fick sitt nedsättningsbrev undertecknat av **Gustav II Adolf, Kopparberget 5 nov. 1613**.

Jag vet inte annat än att gården alltid har legat inom det snäva geografiska område inom vilket man idag kan finna lämningarna efter den.

Det omtalas i en lantmäterihandling att han körde 1500 lass sten en sommar! Området ger syn för sägen; det är verkligen fullt med odlingsrösen och stenmurar inom gårdsområdet, där som på övriga Grannäsgårdar.

Se bifogade karta med positionsangivelser och beskrivning av vilken typ av lämning det är⁷.

Skiss över 1800-tals-byggnadernas ungefärliga läge⁸

⁷ OBS att området inte är systematiskt genomskökt och att GPS:n kan visa fel på 10-30m.

⁸ Vid uppmätning under 1970-talet

Vid sjöstranden har det legat två byggnader enligt kartan 1751-52. Troligen fanns även bastu förutom smedja vilken man ännu kan se resterna av. Smedjan mätte jag upp 1975 till ca 5,2 x 4 m. Härden ca 2 x 1,6 m. För jämförelse och eftertanke har jag lagt in två bilder på dessa rester, den vänstra från 1979 och den högra från idag, 2002. Naturen tar igen lugnt och metodiskt!

Berättelser och egna iakttagelser

1800-tals bostadshus;
Parstuga (5) av svensk typ, ca 15,3 x 6 m med murade skorstenar.

Bild 1921. Kyrkoherde S. Anderson och läraren Inez Karlson från Mållongstuga OBS Libbsticka till höger om bron

Ursprunglig 1600-tals **Rökstuga** (228) kan ha legat 75 m bakom 1800-talshuset, det finns en antydning till det på 1750-talskartan och i ett ovanligt fyrkantigt och **stort "röse"**. Har ursprungligt bostadshus legat 75 m norrut kan rian ha legat här nere. 2 m öster om parstugan stod en hög byggnad. Användes som stall en tid på slutet. Den kan vara äldre än bostadshuset, **ria** med tanke på höjden? Framtida undersökningar får ge svar.

Färgbilden till höger är ett **Le med dubbelgrind** (225) vid en f.d. väg norrut från gården. Idag ligger det mitt i skogen utan någon väg!

Vid en vandring 1921 på Bollnäs och Alfta finnskogar berättar **Dag Strömbäck** (sedermera landets förste Professor inom folklivsforskning) om några dygns vistelse på gården **Viks** vilken är densamma som Anders-Mats. Han gör det i STF årsskrift 1923. Jag har daterat gårdens uppförande till ungefär 1820-tal.

En tredjedel av byggnaden fanns kvar till början av 1990-talet då den revs, lades upp under en presenning på västra Grannäs och ruttnade, som trä under presenningar gör. Resterande del av byggnaden hade redan på 1940-talet kolats upp under gengastiden, enligt Göte Söderlind. Vid Strömbäcks besök fanns det även uthus, i dåligt skick, kvar på gårdsplatsen.

Under tidigt 1900-tal, fram till 1936, användes det västra rummet av parstugan som **skolsal** sommartid. Den var inredd med stående träpanel, ovanför liggande panel upp till fönsterhöjd. Den stående panelen var, åtminstone delvis, bemålad med blå-lila blommor. I huset fanns en järnhäll i öppna spisen från 1828 samt trägolv och innertak. Skorstensstocken var troligen murad även in i kammaren. Den andra skorstenen fanns det bara en liten stenkrans kvar av i marken på 1970-tal. Initialerna KAD var inskurna i timret på norrväggen i västra rummet. Möjligen(Katarina) Karin Anders Dotter, född i huset 1801 0313.

Strömbäck skriver att byborna meddelar honom att det spökar i huset varför ingen vågat bo där! En ”utböling” gick igen i huset enligt bybornas berättelse.

Enl. Göte Söderlind så fanns det under 1930-tal en barack för skogsarbetare ner mot sjön. Dessa såg en gammal, vithårig-skäggpriydd, krökt man gå in i huset utan att komma ut igen inte heller fanns han kvar i huset.

Under en tid vid mitten av 1900-talet användes den kvarvarande tredjedelen av huset som tillfälligt stall för hästar. Det låg ett tjockt lager av torr spillning invändigt som bevis på det. När jag någon gång under 1974- 79 grävde i det sydöstra hörnet (vid dörren ut till förstugan) av rummet fann jag ben i storlek med ben från människa. Jag tog inte reda på dem då utan skulle göra det en månad senare, då var samtliga borta, trots att jag grävt ner dem tillbaka i den snustorra jorden!

Där finns även en matkällare med svale som västlig vinkel till bostadshuset. Nu är den igenrasad men fortfarande kan man se trappstegen i sten ner i källaren samt det igenrasade taket, även det sten.

Brokvist med nocksmycke, **bild**, samt en brosten (som fortfarande ligger kvar)

I linje med den stod en stuga jag kallar **"Bryggstuga"** med skorsten. Den är ca 6 x 8 m och omfattar förstuga, kammare innanför den samt storstuga med ugn, 2 x 2 m. Ingången sitter på gaveln. Bilden på den är troligen tagen vid gemensamt slåtterarbete i början av 1900-talet. Observera bl.a. matkällartaket samt le-stolpar/staket.

Där fanns även två **brunnar**, den ena placerad farligt nära gödselstacken. Hål efter "brunnstranan" fann jag nu under våren.

Se resterande byggnationer på skissen ovan samt i övrigt enligt uppmätningen i bilaga.

En av "gummorna" i byn rökte järnpipa och enligt Göte Söderlind ramlade det troligen ut lite glöd från den när hon tittade in genom fönstret på Anders-Mats. Glöden resulterade i en eldsvåda bakom den utvändiga träpanelen. Bud gick över hela byn och panelen slets bort och de fick stopp på eldsvådeungen. Så var det att ha 2 mil väglöst land till närmsta brandkår! Branden utspelade sig på 1920-tal och av en händelse kom brandskadan med när en skolklass fotograferades framför gården. Se bild.

Foto 1932 enl. uppgift från Bror Persson

Lärarinnan Karin Lönngren, Gottfrid Söderlind. Gerda Söderlind längst till vänster. Ovanför troligen Erik Persson. Mellgrens barn från Lubackarna, Erik Jonsson, Gunnar och Olle. Nordanbo-barnen Nora, Egon och Enar. Göta Söderlind. Spår efter branden syns till vänster om brokvisten. Efter vad jag kan förstå ser man rakt in i lärarinnans kammare med randiga gardiner⁹.

⁹ Enligt uppgift från Knut Persson, f. 1907 i Knuters

Det växte Libbsticka på sidan om brokvisten, krydd och medicinalväxt välkänd på finnskogen.

Enl. karta 1752 så finns det ytterligare ett bostadshus, utanvidsstuga, som Anders Nilsson bodde i (f. 1693). Hans fru Karin var dotter till gårdens namngivare Anders Mattsson. Den har legat snett ner till höger 50-100 tal meter från sjön. Där fanns även kålland. Rester efter en möjlig uppkörsramp till lada etc, i sten, kan ses där nu.

Ända in på 1930-talet fraktade man sina avlidna fram till kyrkan på så kallad släpbår. Det låg en sådan under ladugården på gården. Göte Söderlind berättade om bårens användning.

Under 16-1800-talen kan det ha varit så att man använde den så kallade Svenholmen¹⁰ som likförvaringsplats tills lämpligt före fanns (det är minst 2 mil till Alfta kyrka). Den lilla ön ligger 100 m ut från fastlandet vid gården. Anden svävar inte över vatten enligt skogsfinsk föreställningsvärld! Det fanns en liten uppodlad fläck på den.

När korna skulle tas hem från **Grannäsfäbodvallen**, Ymmeråsen, i september 1866 var **snödjupet** så stort att man fick vänta tills Mickelsmäss (24/10) då man fick hem djuren på skaren! Året efter, 1867, körde man häst och släde på Grannäsen den 6 juni. **Ett satans år!**

Väster om Anders-Mats

Ett par hundra meter västerut finns rester, **rösen** efter hus, möjligen **matkällare och åkermark**. Det finns även flera **gropar** av den typ **Professor Stig Welinder** ”funderar” över vid Svartviken. De är ca 80 cm i diameter. Surmörtgropar är en teori! **Stuguviken** står det på kartan¹¹.

Pelles

Enligt flera uppgifter skall en liten stuga vid namn ”Pelles” ha legat mellan Anders-Mats och Jonases. Muntlig uppgift tyder på att platsen levde kvar i minnet hos personer födda tidigt 1900-tal.

¹⁰ sven betyder ”bränna av”

¹¹ Punkt 120

Östra Gården, Grannäs 1, Jonases

Dagens byggnader (55) ligger uppe vid vägen¹². De husen är uppförda 1910-12 enligt min bedömning. Av den äldre bilden, tagen 1910-12, framgår att det finns ett gammalt härbre ovanför nybyggda ladugården. Det fanns även en äldre smedja på sidan om ladugården, raserade rester av den finns på den nya bilden från 2002.

Mor Brita, Per d.1913, Helga f.1905, Olle far, (Ma-)Tilda, Anna, Brita och Kersti

Under alla de år jag talat med folk från byn så har ingen uppenbarligen vetat någonting annat än att **gårdsplatsen** legat där den nu är. Vid Maud Wedins och Maths Östbergs besök där 2001 svarade ägaren att hon inte visste annat!

Mina efterforskningar ger två olika svar. Dels fanns 1910-12 ett gammalt **härbre** och en **smedja** uppe vid nuvarande gårdsplats. Dels har jag funnit en helt nyupptäckt och på lämningar rik gårdsplats betydligt närmare sjöstranden. **Se karta.**

Min teori är att den ursprungliga 1600-tals gårdsplatsen är den ner mot sjön, men att man i slutet av 1700-talet flyttade upp till i höjd med nuvarande gårdsplats. Vid nybyggnation (1910-12) av nuvarande bostad och ekonomibyggnad revs 1700-talsbebyggelsen för att ge plats åt det nya. Härbret finns inte kvar, smedjan är nästan totalt raserad.

Enligt Helmer Persson¹³ byggde skogsbolaget Bergvik nuvarande hus åt Ol-Olsen, Olle Olsson f 1857, då bosatt i vallvaktarstugan på Österboene, Östra Grannäs. Ol-Olsen tog över som arrendator på gården. Ol-Olsen har en roll i Dag Strömbäcks¹⁴ uppsats i STF:s årsbok.

Jonases har under de senaste 100 åren varit centrum i Grannäs. Hit hade man telefon och här var det en ekonomiskt stark ägare som utvecklade och byggde nytt. Arrendator jobbade med både skog och jord.

Tilda berättar att hon och Kersti, tvillingsystrar f. 1897 i familjen Olsson, som då arrenderade stället, att hon och hennes syster gick, som 14-15 åringar och läste i Annefors (ca 12 km promenad). En söndagsmorgon när de var på väg till kapellet i Annefors så hade de en egendomlig upplevelse som satte sig i deras minne. Tilda berättar att de vid tjärnen Öga (intill Stora Öjungen) såg en liten pojke på 5-6 år klädd i svart kostym med blanka knappar och stora grå vantar. Till flickornas förskräckelse så kunde de inte se hans huvud! Han sade till dem: *Det är en stor dag idag*, varpå han försvann! Tilda och Kersti sprang därifrån helt bragda ur fattningen. Även en man från Svartbo träffade på pojken vid ett tillfälle (Svartbo-Anders)

¹² Vägen byggdes 1947

¹³ Helmer Persson f. 1894 i Persers, Annefors

¹⁴ STF:s årsbok 1923, s. 145

Tilda berättade även att familjen från sitt fönster i Jonasesgården kunde se ner mot sjön och det stora **odlingsröset** vid den så kallade **Storåkern** som ligger där. Ibland **lyste det i röset** som om det fanns något sorts ljus där. Händelsen upprepade sig flera gånger.

Kokkabacken hette en av åkrarna nedanför nuvarande gård enligt Helga Kvick¹⁵. Hon och maken Jonas Kvick friköpte gården och brukade den en tid.

Utsikt från gården ner mot "Storåkern" där det lyste i röset här ovan! Foto: Kjell Söderlund

Det återstår mycket att utforska runt Jonases, söka rökugnar, brunnar och husgrunder. Det kan inte ha varit alltför länge sedan det fanns byggnader kvar ner mot sjön.

Bilderna visar mycket kraftiga grundstockar och en stenkrans. Lämningar efter ekonomibyggnad? (66) Foto: Kjell Söderlund

Limans

1780 kommer en smed från Lima, Olof Liman och tar upp torpet. Namnet "Limans" faller sig naturligt; en man från Lima! Sedermera kommer släkten att heta Söderlind, min främste sagesman Göte och hans familj med fem barn är de sista som bott i Grannäs. Hans Iris, den fyra grabbarna Leif, Jan, Olle, Alf och dottern Maj bodde där till 1960 utan elektricitet och andra bekvämligheter. Tänk dig att gå ut och mjölka när det är -30 och mörkt! "Ibland hade jag bara ett stearinljus med mig", säger Iris.

¹⁵ Helga Kvick, f 1905 på Jonasesgården

Bild: Iris (f.1920) och Göte Söderlind (f 1926 †1995).

Gården ligger längst österut av de tre gårdarna i Grannäs och är en avstyckning från Jonases, Grannäs 1. Vad som fanns på platsen innan Olof Liman kom framgår inte av kartor eller andra källor. Olof eller hans hustru kan mycket väl ha anknytning till Grannäs genom släkt. Jag har noterat Finne efter hans namn, varifrån den uppgiften kommer minns jag beklagligtvis inte nu.

Tyvär brann gammelgården, en traditionell svensk parstuga, ner på 1934. Familjens alla tillhörigheter gick upp i rök, en tragedi som inte precis gjorde det lättare att bo på Grannäs. Alla gamla fotografier försvann, det finns ingenting kvar från tiden innan branden.

Mängder av odlingsrösen vittnar om samma steniga, omöjliga jordbruksförhållanden 400 m över havsnivån som vid de andra två gårdarna.

150 m österut och kanske ett tjugotal meter högre upp från gården fanns det en **smedja** (212) som Iris Söderlind kallar **ria**! Namnet antyder att smedjan kan vara en ombyggd ria. Något tiotal meter upp och 30 m närmare gården står ett **härbre** (205). Nu är det ombyggt med veranda bland annat. Göte berättar att hans häst skenade en gång och tuschade till härbret så att det snurrade ett kvarts varv. Sedan restes det igen på sina stolpar och fick stå som det hade blivit vänt!

Rakt nedom härbret, i skogsbrynet, låg en liten timmerlada som Göte kallade ”**Rimsboladan**” eftersom dom som barn lekte affär i den och i Rimsbo fanns det en affär, därav namnet!

Nere vid sjön skall det ha legat en **basta** enligt Helga Kwick. Den var alldeles **sotig** invändigt, säger Götes bror Åke Söderlind¹⁶, med breda lavar, högre än sittbänkar och en stenugn i mitten.

Jag har inte kunnat finna spår efter **blästerugn** inom Limans ägor men att det finns en eller flera håller jag för mycket troligt. Jag skall forska vidare, med nyvunna kunskaper i historisk arkeologi, hoppas jag! Rakt utanför Limans ligger i sjön Grannäsen Kvarnholmarna. På den östra ön samt på den västerut liggande Björnskallesholmen ligger det stora upplag av sjömyrmalm. Möjligen är det minnen efter smeden Olle Liman!

Det berättas fantastiska historier om älgjakter på Limans. Bland annat skall man i början av 1900-talet ha följt en älg ända ner i Uppland innan man hann ikapp den. På skogen berättas det allmänt att kallkällorna fick vara ”kylskåp” åt köttet efter jakt. Apropå det så berättade Stina Persson¹⁷ för mig att hennes far levde ett helt liv i skogen och aldrig sett en älg!

Alfred Söderlind¹⁸ på Limans ”byggde” den så kallade **Långbovägen**. Den gamla stigen rensades från de värsta stenarna och fylldes även ut där det var nödvändigt för att en häst med vagn skulle komma fram till Långbo, ca 7 km

¹⁶ Åke Söderlind f. 1928

¹⁷ Stina Persson f. 1904 i Annefors. Fadern d. 1956

¹⁸ Alfred Söderlind f. 1895 på Limans

Det är en hänförande utsikt ut över Grannäsen uppifrån vägen, ovanför, Limans. Götes grabbar har fortfarande (ibland) djur betande på torpets ängar.

Foto: Kjell Söderlund

Par-Mats

Går man österut från Limanstorpet på den gamla Långbovägen så är det bara ett par hundra meter till "Par-Mats" som Göte uttalade det. Par-Mats position framgår av bifogade karta (215). Det ligger för övrigt ca 50 m rakt nedanför fritidsstället "Raggebo" som är ett av ett 10-tal fritidshus runt Grannäsens norra strandområden.

Pehr Mattson född 6 aug. 1680, var rakt nerstigande från en av Grannäs grundare, Mats Pederson. Han var barnlös enligt kyrkböckerna¹⁹. Observera att det finns ytterligare en Per Mattson (f.1684) i Grannäs den tiden, vem byggde huset?

Par-Mats är en **husgrund** som fortfarande framträder mycket tydligt på våren innan vegetationen kommit igång. Den är ca 12 x 5 m. och har en tydlig "midja" på mitten. Varför vet jag inte, men kan vara så att raserade skorstensstockar höjer marknivån i övrigt. Mot sjön är det på mitten en förhöjnad utanför huslivet som man kan tänka sig där varit en bro eller liknande. (LMK 215). 8-10 m öster om "gaveln" finns det en stensatt brunn och 6 m söder om östra tomtstenen ligger en grundläggning som jag bedömer vara en **rökugn**. Det är en fyrkantig stensättning med raka, två m breda sidor, tydlig bland det höga gräset om man vet var den är.

Par-Mats grunden. Rökugnsgrund? Foto: Kjell Söderlund

¹⁹ Alfta Släktbok

Bergsåkrar

Nästan rakt upp från Par-Matsgrunden och upp på vägen, byggd 1947, över den och längs Långbovägen, nuvarande Finnskogsleden, så har vi kommungränsen Bollnäs-Ovanåker redan efter 5-600 m. Där fortsätter vår historia, men nu från öster mot väster istället.

De alltmer besvärande svedjeförbuden tvingade fram nya bruksningsytor för säd under 1700- och 1800-talen. För att komma upp ifrån sjöns frostlänta marker började man odla upp små ytor i stort antal uppe på höjden ovanför byn. **Limans bergsåker, Jonases bergsåker, Anders-Mats bergsåkrar**²⁰ ligger på och på vägen upp till det lilla bergskrön som finns på 420-425 m.ö.h., alltså 40 m över Grannäsens yta. De ligger egentligen rakt ovanför respektive gårdar.

Här är odlingsrösen mindre och många. **Gravar** har folk på bygden alltid kallat dem. Enligt arkeolog från Länsmuseum är de odlingsrösen²¹.

Vid kommungränsen står vi vid en myrkant, nu är vi uppe på myrlandet. Även myrarna lärde sig Hälsinglands finnskogsfinnar att nyttja. Förutom fräken och starrslått så tog man tillvara själva **myran**. Man grävde upp den, körde ner sina små slädar i de meterdjupa schakten, lastade och drog iväg hem till gödselstacken. Där lade man myran i strängar runt gödselstacken och som underlag för kommande vinters ”utmöckning” från djurstallarna. Efter skörden kastade man upp myran på stacken så att man fick en bra blandning och uppsugning från gödseln. Därefter körde man ut hela gödselstacken på åkern i högar där den fick ligga till kommande vår då den spreds ut. Man drygade ut den viktigaste produkt man hade för att få bättre skördar på detta sätt.

Även om jag inte kan belägga **torvströlador** i Grannäs så är det en känd teknik i trakten att torka myran i speciella lador. Sedan den torkat kunde man använda torven i djurens utrymmen för att suga upp urin och för att lättare kunna hålla rent och torrt. Samtidig förmerades gödselstacken och den var oerhört viktig där jordlagret var bara en-två tum tjockt.

Fotografi från Eklingsbo, Finnfara, Bollnäs

Per Eriksson²² har berättat för mig att när han som dräng på Jonases hämtade myra på myrarna här uppe så följde det med **Hasselnötter** från varmare perioder i Grannäs historia.

Några hundra meter innan kommungränsen kommer man till en plats utefter ”vägen” där flera vittnat om att det spökar²³! Iris Söderlind mötte en man i kritstrecksrandig kostym rökande på en lång cigarett. Hon kände igen mannen som en patient från sjukhuset där hon jobbade. Det visade sig sedan att mannen hade avlidit vid ungefär den tidpunkten.

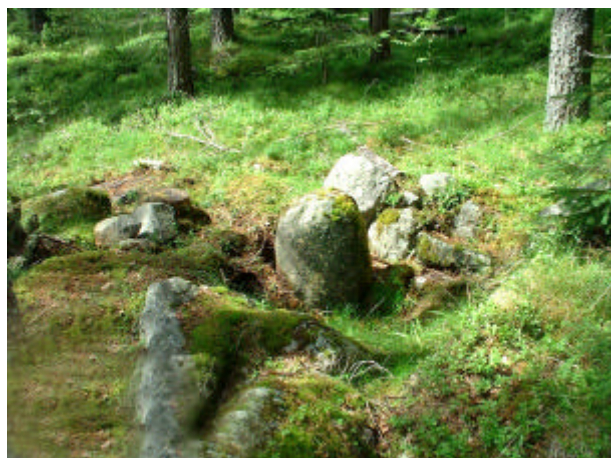
²⁰ Enligt Göte Söderlind

²¹ Undersökning på 1980-talet

²² Per Eriksson f. 1906 i Ågrens, Lubackarna

²³ Punkt 218

Iris make Göte mötte en bil som kom från Långbo vid ett tillfälle. Att köra bil på den vägen var omöjligt men där kom i alla fall en bil!

75 m från Finnskogsleden/Långbovägen på krönet av första backen finner man en liten uppodlad f.d. åker med en rejäl stenmur på södersidan. Några meter nedanför den ligger en spännande **stenformation**, ca två meter i fyrkant. Den har ett hål på ca 50 cm i mitten. Den sten som står där kan ha ramlat ner från sidorna, men spännande ser det ut! (221)

Foto: Kjell Söderlund

Vandrar vi västerut uppe på åsen ser man många odlingsrösen i gravstorlek och format. Att det varit mark man troligen skurit med skära ”känns” när man går där!

Efter ett par hundra meter kommer vi till ett **båtformat röse** upplagt exakt i norr/söder-riktning. Det är 6 m långt och ca 50-60 cm högt. Ca 15 m väster om röset ligger en 135 cm lång, 85 bred och 35 cm tjock sten vilken jag inte kan kalla annat än en ”**bautasten**”. Den ligger ovanpå marken, kan ha stått rest på bakomliggande sten. Den väger kanske 200 kg (223) *Foto: Kjell Söderlund*

Fortsätter vi på åsen västerut kommer vi snart på stigen mot Grannäs fäbodär. Finnskogsleden går här idag och följer vi den 500 m så kommer vi fram till ”Mejners”.

Mejners

För 25 år sedan var här en rejäl åker. Stenmur och odlingsrösen finns kvar, liksom källan. Åkern är igenplanterad med tall på 1970-talet. Jag har ännu ingen förklaring till namnet men Helga Kwick berättade att en åker där hette ”**Knektalappen**”. (306) Mejners är med största sannolikhet det soldattorp i Grannäs som finns omtalat i Generalmönsterrullan i slutet av 1600-talet och då under namnet: **Spisserus, Spitzerus**. Olika knektar avlöste där varandra. Det finns en liten hölada kvar på platsen liksom en rastplats för Finnskogsleden. En sägen gör gällande att det tappats en guldring ner i källan!

Fortsätter vi på stigen norrut så har vi efter ca 100 m vattendelaren mellan Ljusnan och Testeboån! Ytterligare en liten bit så kallar Göte Söderling området för ”**Fannes farste**” Vad betyder det? Fans farstu efter en där bosatt, argstint soldat eller Finnens farstu, eller vad..?

Låt oss nu gå 4,5 km på den väl nedtrampade stigen. Den var helt gömd i ljun och ris när jag började gå upp och dokumentera/beskriva Finnskogsleden, en 35 km rundled.

Ymmeråsens fäbod

Stigen leder till fäboden **Immeråsen/Ymmeråsen**. Fäboden kallas även **Mellgrens** efter ett par som var bosatta där för 100 år sedan.

Innan vi riktigt kommer fram till vallen så har vi ett vindskydd utefter Finnskogsleden uppe på höjden, på kanten, där det börjar gå utför. Platsen kallas **Kandela**. Jag har fått det översatt till; **på kanten**, från finskan.

När vi går utför backen ner mot vallen så går vi på **Lubackarna**. Troligen Lo-backarna. Jag har personligen funnit spillning från Lo där under 1970-talet. Gårdarna nedanför berget kallas Lubackarna.

*Foto: Ymmeråsens fäbod.
Okänd fotograf*

Jag tror att det är mycket ovanligt att skogsfinnar har fäbodvall och troligen skapades denna under senare delen av 1700-talet eller i början 1800. Levnadsförhållandena var kända i Grannäs och Immeråsen erbjöd hyfsad jordmån samt ett rejält höjdläge ca 80-100 m över den sjö man överblickar från vallen, **Stora Öjungen**.

Trots att det är norrsluttning erbjöd troligen vallens åkrar en frostfri miljö längre in på de viktiga höstmånaderna. Dagens bebyggelse är från 1940-50 tal och ger ingen information om äldre tider men lyckligtvis finns några bra fotografier bevarade. Namnet Immer eller Ymmeråsen kommer troligen från den stora myr som ligger nedanför berget; Enmyren. Namnet har förvanskats på Alftamålet till Immeråsen.

Fotografier utvisande en mycket vacker brokvist av Alftatyp. Smycket ovanför brokvisten är av samma utseende som den på modergården, Anders-Matsgårdens brokvist.

Foto: Okänd fotograf

Makarna Jonas och Kristina Mellgren bodde på vallen som de sista bofasta, vad jag vet. De kom (tillbaka?) från Värmland, födda ca 1840-50.

Kristina var pigg som en Lekatt både i kropp och i mun! Jonas var mycket arbetsglad, en lämplig egenskap på 400 meters höjd om man skall försörja familjen på jorden.

Foto: Okänd fotograf

Sjön Stora Öjungen ligger nedanför vallen och där börjar "svenskbygden" med Bollnäs bortom bergen, 35 km. Observera den långa gärdesgården Foto: Okänd fotograf

Sjön Grannäsen

Sjön är källsjö till **Testeboån** som faller ut i Gävle, tillika den dalgång skogsfinnarna troligen följde upp genom Gästrikland och södra Hälsingland. Den ligger 385 m.ö.h. Det är en stor sjö omgiven av både berg och låglänta marker, myrar och, framför allt, av granskog!

”Vår del” av sjön har fyra intressanta öar. **Svenholmen** utanför Anders-Mats, är tidigare beskriven.

Björnskalleholmen ligger mitt i sjön. Den kallades även ”**Amerikaholmen**” en tid på 1800 och tidigt 1900-tal²⁴. Flera från Grannäs emigrerade 1846 med Erik Jansarna²⁵ till Nordamerika, barnen lekte kanske att dom åkte till Amerika när de åkte ut till den lilla ön! På ön kan vi idag hitta en präktig hög med **sjö-myrmalm** i den västra ändan av den. Spår efter det som givit ön dess namn efter lyckade Björnjakter kan jag inte finna. (310)

Blivande Björnskalleträd på Björnskalleholmen!

Foto: Kjell Söderlund

Längst i öster ligger två öar som kallas **Kvarnholmarna**. (309). Den östra ön har en mycket stor hög av sjömyrmalm på sydöstra delen. Ön är möjligen myrlänt efter sjöhöjningen.

Man kan låta fantasin spela vad gäller namnet. Stämmer min hypotes om att de ursprungliga skogsfinnarna kommer från Ruovesi och Pekkala gård där, så finner man snart att man i Ruovesi har väderkvarnar till att mala sitt mjöl. Om vi tänker oss att Knut, Mats och Lars Finne hade den tekniken med sig när de kom hit så var det nog naturligt att lägga en väderkvarn långt ner i sjön, så att den förhärskande västliga vinden kunde ge kraft utefter den långa sjön åt vingarna när det behövdes!

Stor väderkvarn på Ruovesi hembygdsgård. Foto:

²⁴ Jämför med Rimsboladan hos Limans

²⁵ Enligt Alfta släktbok

Enklare väderkvarn. Här på Malye Karely, Arkhangelsk, Ryssland, likartad kultur. Foto: Kjell Söderlund

Har man tekniken med sig från Finland torde detta vara en möjlig konstruktion att uppföra på Kvarnholmarna! Trappan samt platån tillhör inte originalet. Kvarnen är svängbar efter vindriktningen. Den lämnar inga spår efter rivning...

Var detta även våra skogsfinnars sätt att förvara hö under vinterhalvåret? Höet är stackat (ca 8-10 kbm) med en enkel gärdesgård runt om. Bilden är från Kenozero nationalpark, Arkhangelsk, där kulturyttringarna i mycket är gemensamma med våra skogsfinnars. Redan 1624 hade Knut Pedersson, i Grannäs 39 djur enligt boskapslängden, vilket kanske innebära förvarings-problem med vinterfoder! Foto: Kjell Söderlund

Vid **Grannäsens utlopp** i östra änden har en damm byggts, (121) troligen förbättrad under flottningsepoken i slutet av 1800-talet. Vattenytan har troligen höjts ca 50 cm eller drygt det.

Något (100 m) nedströms i ån fanns det en vattendriven **kvarn** som omtalas på 1752 års karta. Den var så stor att man kunde övernatta i den. En uppgift gör gällande att det även har funnits en **såg, skäkt och ålkar** där²⁶. ”**Mycket godt fiskesjö**”, skriver Olof Tresk på sin karta 1639 om Grannäsen.

Helga Kwick säger att där finns bland annat **sik, gädda, abborre** och **ål**. Nu var det var nog länge sedan någon fick sik och ål i Grannäsen.

²⁶ Enligt Per Eriksson f 1906

Övrigt

Ägorna **Finnänget** (305) och **ett markområde i Långbo**, båda inom Bollnäs, har tillhört skogsfinnarna på Grannäs enligt kartorna.

Rändelatjärn står det på kartan, **Röndelatjärn** (302) heter det säger Helga Kwick bestämt.

Utefter Finnskogsleden/Långbovägen, 100 m nedan, (vid punkt 303) finns det en **märklig källa** som vallar upp sig själv med **järnhydroxid**. Att källans material använts i gångna tider för att göra järn i blästerugn kan man förstå och känna i form av en upptimrad fördämning. Timringen gör att materialet dämmer upp sig själv i större volymer! Jag har själv gjort järn av materialet.

Järnframställning efter gamla metoder.

Avslutning

Av ovanstående framgår att Grannäs är fyllt av kultur från tiden 1600 och framåt. Antalet här redovisade lämningar skall nog mer ses som en start på behovet av en mer systematisk genomsökning av markerna än som slutligt arbete. Min ambition har ju varit att para ihop muntliga uppgifter från lokalbefolkning med fysiska platser som samtidigt ”passar in” i källor av olika slag samt att redovisa mina egna iakttagelser.

Jag är bland annat förvissad om att det finns minst ett 20-tal rökugnsgrunder från stugor, rior och bastur. Jag har kanske kunnat peka på 4–5 st. Det centrala kulturområdet är fortfarande oförstört av alltför stora skogsmaskiner eller exploateringar av annat slag. Samtidigt tar naturen igen markerna. Jag har själv kunnat se de mycket stora förändringar som skett sedan 1970-talet.

Den skogsfinnska kulturen är en intressant del av vårt kulturarv, den innehåller moment av både storskaliga kulturflyttningar och djupt mänskliga strävanden/umbäranden samtidigt som kulturen utvecklat tekniker för att överleva i ett strängt klimat

Odlingsrösen, Limans torpet, Vårdträd, Grannäsen med Björnskalleholmen och stora granskogar! Vem bryr sig om Grannäs skogsfinnska kulturarv?

Foto: Kjell Söderlund

Källor

Tryckta källor

Aminoff, H.A Herrgårdar i Finland
Blomberg, Erik Bollnäs historia, Del 1.
FINNSAM Det skogsfinska kulturarvet, Falun 2001
Gottlund, C.A Dagbok öfver dess vandringar...1817.
STF:s årsbok 1923
Sveriges släktregister, Alfta. 1947 Stockholm.
The Kenozero nationalpark, Arkhangelsk 2002
The Northern house, Malye Karely, Arkhangelsk 2000
Törnros, Helge Bollnäs historia, Finnskogen.
Wedin, Maud De skogsfinska ortnamnen CD-uppsats, 1999.

Projektkompudier, otryckta

Söderlund, Kjell Annefors historia, Studiecirkel 1980-82.
Wassberg, Elna Slåttsjöprojektet 1996-1997. Dokumentation
Torv och myrjordshantering, 1997. Dokumentation

Övriga handlingar

Tingsrättsprotokoll, Alfta. 1600–1700
Generalmönsterrullan, Krigsarkivet 1600-tal.
Husförhör, skatte och boskapslängder, Alfta. 1620- 1700.
Kartor i LMV, 1639, 1751-2, 1800- 1900 tal
Generalrullan, Finland. SAY, Ruovesi. 1580-99. Riksarkivet, Helsingfors.
Protokoll från Urtima ting 1647 ang. Pekkala ägor. Riksarkivet, Helsingfors
Jesper Mattsson Krus förteckning över Finska adelns landbönder 1618. RA. H-fors

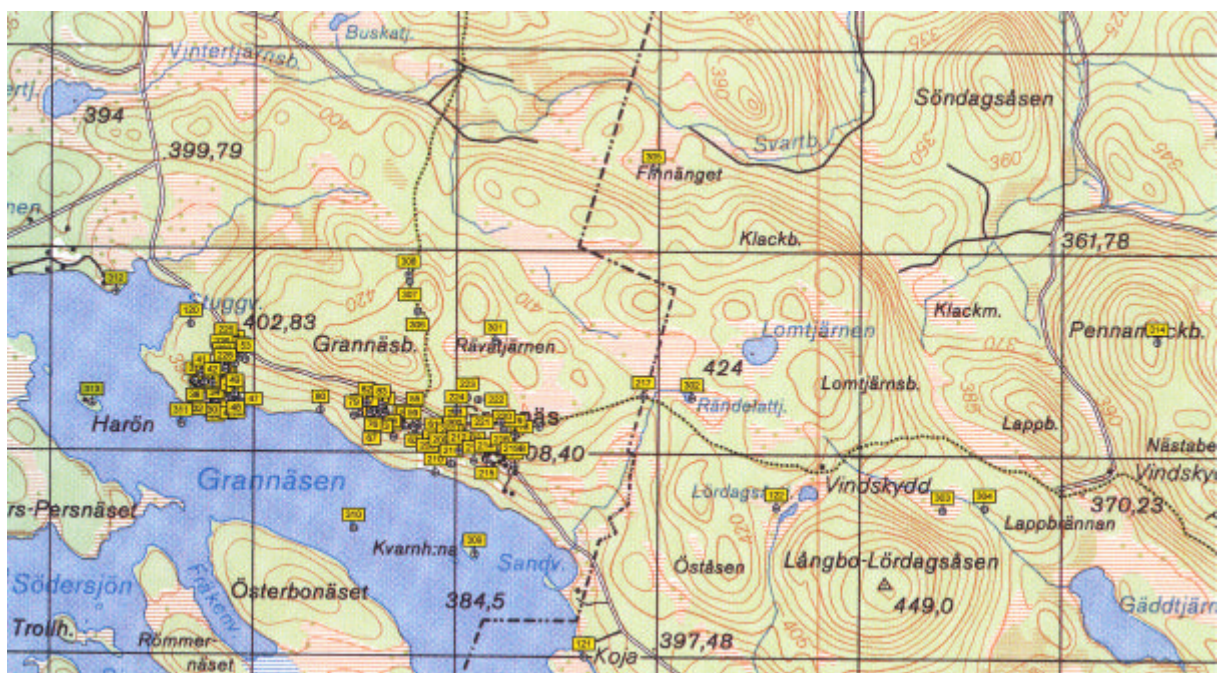
Tidningsartiklar

Tidningen Ljusnan i Bollnäs: 11/6, 13/6, 17/6, 18/6, 20/6 1941, 24/4 1943, 12/9, 17/9, 19/9 1947, 21/6 1956, 19/9 1970 och 23/7 1977. Samtliga finns nu i kopia på Finnskogsmuseet i Skräddrabo.

Bilaga

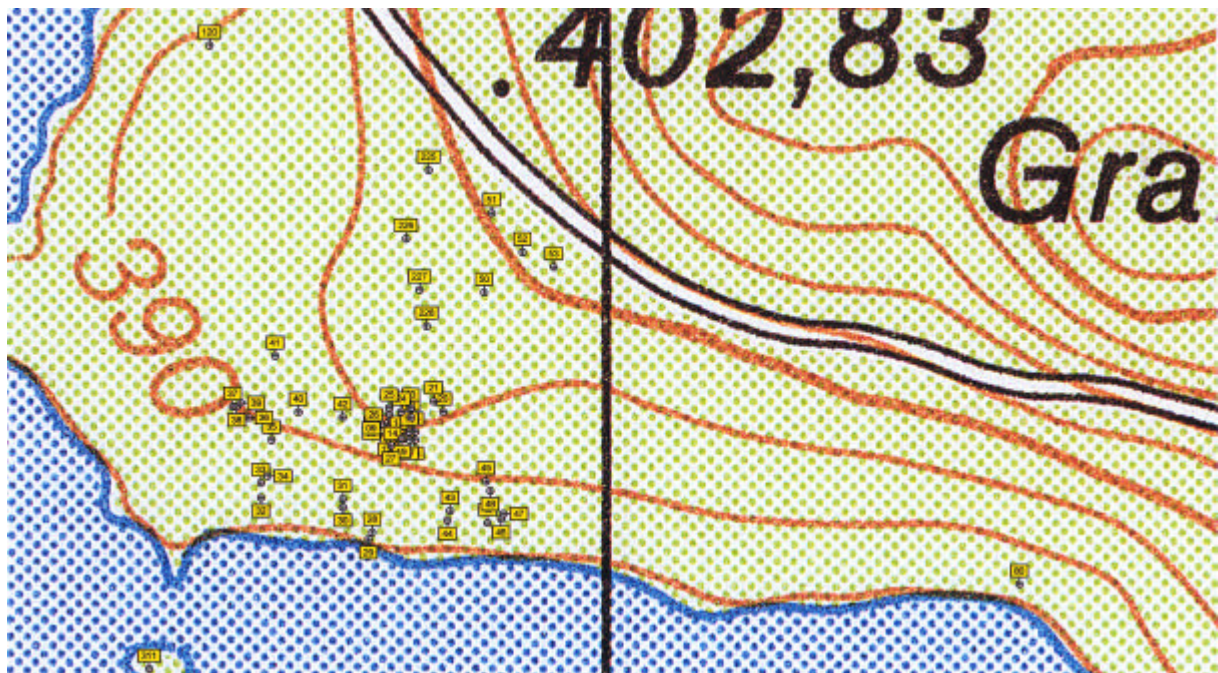
Karta 1751-52. Beskrivning med punkter på bifogade kartor.

Alla byggnader är före detta om inte annat sägs! Fäboden Ymmeråsen är inte med.

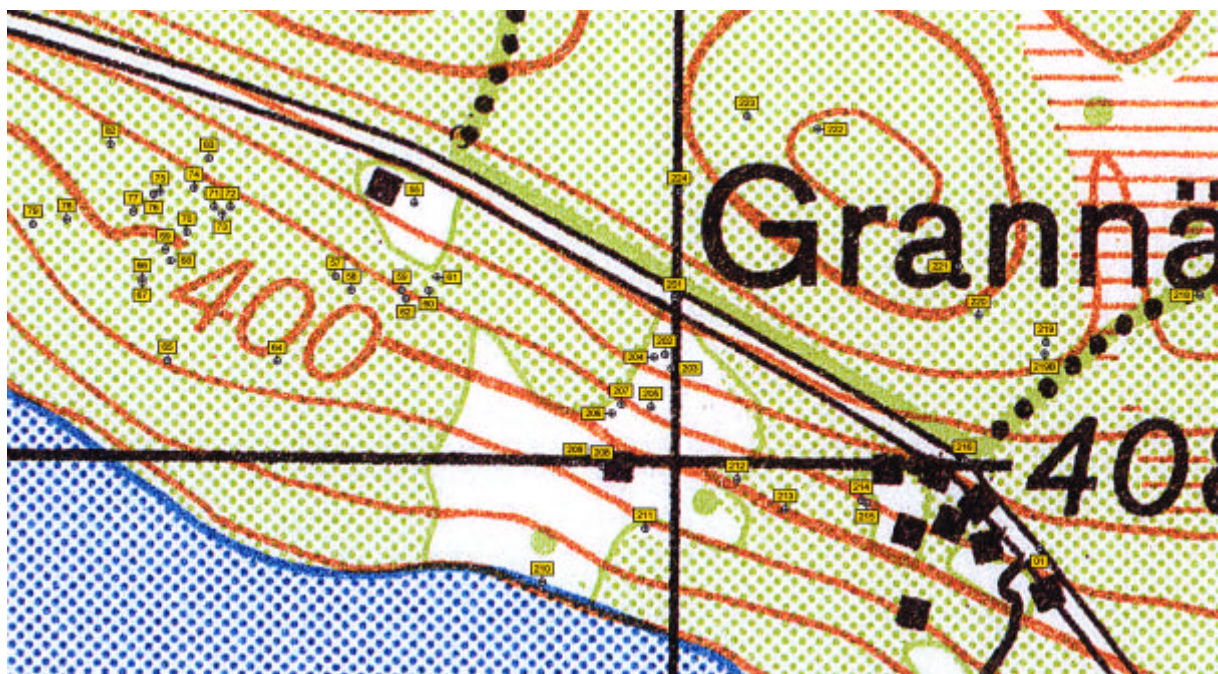

Karta över Grannäs med omgivningar dock inte fäbodvallen, Ymmeråsen.

	Anders-Mats m.o		Jonases m.o		Limans
5	Brosten, 1800-tals hus	55	Nuv. gårdsplats	201	Uppe vid vägen
6	Matkällare, entré	57	Röse	202	Röse
8	Bryggstuga	58	Rödtegel i mark	203	Röse
13	Brunn 1	59	Äldre byggnad?	204	Röse
14	Uppkörsbro, ladugård	60	Sumpmark, källa	205	Nuv. Härbre
19	Hål för brunnstrana	61	Smedjeruin	206	Nuv. matkällare
20	Röse	62	Gårdsgrund?	207	Röse
21	Röse	64	Gårdsgrund?Uppgrävd	208	Nuv. bostadshus
24	Spismyr	65	Runt odlingsröse	209	Nuv. ladugård
27	Brunn 2	66	Grund, ladugård?	210	Nuv. båthus
28	Smedja	67	Röse	211	"Rimsboladan"
30	Stengärdesgård, s	68	Röse	212	Smedja, Ria
32	" "	69	Röse		Par-Mats
34	Stenkummel?	70	Stenmur	213	Röse?
35	Röse	71	Stenmur	214	Brunn ö om grund
36	Röse	72	Stenmur	215	Par-Matsgrund, s/ohörn
37	Gravlikn. Röse	73	Stenmur	XX	Rökugn? 6 m. S ovan
38	Röse	74	Stenmur		Ovanför nuv. väg
39	Röse	75	Stenmur	217	Kommungräns,myrkant
40	Stenmur, Söder	76	Stenmur	218	Här spökar det!
42	Eldstad	77	Röse	219	Stenmur
43	Röse	78	Röse	220	Rösen,gravar enlfolktrö
44	Röse	79	Röse	221	Två m. stenfyrcant, hål
45	Röse, stort, gammalt!	80	Stig mot Anders-Mats	222	Båtformat röse, 6 m.
46	Stig mot Jonases	82	Röse	223	Bautasten. H 135, B 85
47	Röse	83	Röse	224	Naturlig ravin?
48	Stor sten		Grannäsen		Övrigt & Grannäsen
49	Röse	309	Malm på Kvarnholme	301	Rävatjärn
50	Stenmur, Söder	310	Björnskallesholmen	302	Röndelatjärn
52	Stenmur, Väster	311	Svenholmen	303	Blästerjärnkälla
226	" "	312	Näsudden?	304	Kussvånka, bäck
228	Rökstugegrund?	313	Härbarsön?	305	Finnänge
225	Le-dubbelgrind	314	Pennamak, ej på karta	306	Mejners
			=Potatisberget?	308	Fannes farste

Karta med beskrivna punkter enligt tabell. Anders-Mats med omgivningar

Karta med beskrivning enligt tabell, Jonases, Limans och Par-Mats